

På besøg hos folk i Køge

Det er ikke så nemt at komme helt tæt på de mennesker, der boede i Køge i 1700-tallet. Hvad tænkte de på? Hvad troede de på? Hvad snakkede de om til daglig? De skrev ikke ret meget, hverken dagbøger eller breve. Kun nogle få af de mest velhavende mennesker er blevet tegnet eller malet. Så det er ikke på den måde, vi kan finde særlig meget, der fortæller om, hvad de mente og tænkte om deres arbejde, deres familie og om livet i det hele taget.

Vi må altså søge andre steder, hvis vi skal nærmere ind på livet af dem.

Heldigvis holdt myndighederne nøje øje med, hvad folk gik og lavede. Køb og salg af huse, byggerier, regninger, skattelister, giftermål, barkedåb, død og begravelse blev omhyggeligt skrevet ned i byens protokoller. Og så er der selvfølgelig de ting, som de havde i husene. Potter og pander, borde, stole og skabe, tobakspiber og porcelæn og meget mere.

Lad os gå inden for hos nogen af dem.

Hos købmand Willads Romsgaard

Købmanden boede i 1753 sammen med sin kone, fem børn, to karle og tre tjenestepiger i en købmandsgård ud til Torvet.

Der er ikke noget tilbage af købmandsgården. Den er for længst revet ned. Men stedet er nemt at finde, for i dag ligger der et helt moderne hus, nemlig Køge Byhistoriske Arkiv og Alm. Brand på Torvet nr. 6-8.

Den del af købmandsgården, der vendte ud mod Torvet var bygget i bindingsværk i to etager. Bagved og bygget sammen med forhuset lå en anden længe, sidehuset, og en gårdsplads, som man kunne komme ind til gennem en port.

En blandet landhandel

Købmand Romsgaard havde butik eller krambod, som en butik hed dengang, bolig, lagerplads og stald i sin købmandsgård. Det første folk kom ind i, når de gik op ad fortrappen, var kramboden. Der var en disk, hylder på væggene og nogle reoler. Men ellers lignede kramboden ikke en butik, som den vi kender i dag.

Det var noget af en blandet landhandel med sildetønder, sække med korn, saltet og røget kød, stakke af forskellig slags klæde og tøj, knive, leer, flasker med brændevin, æsker og dåser med krydderier, sukker, kaffe og te, fade med fedt og smør og meget mere.

Og så var det kun en del af varelageret. Romsgaard handlede også med korn, hø, tømmer, vinduesglas, kul, jernstænger, tjære, kalk og mursten. Alt det var gemt væk på lofterne eller lå i stabler ude på gårdspladsen.

Inde i butikken var det svært at overskue, hvad der egentlig gemte sig i halvmørket. Men købmanden havde styr på tingene. Efter en kande øl og en snak i stuen ved siden af, kunne han begynde at finde de ønskede varer frem.

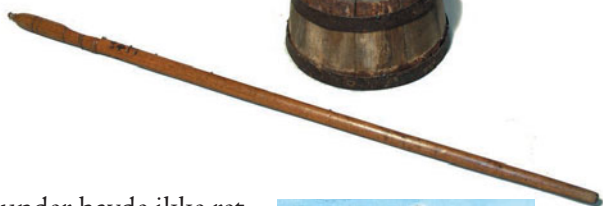
En gang imellem var det lidt mere specielle ting, som kunden ønskede sig. Det kunne købmand Romsgaard også klare. Der skulle bare lidt tålmodighed til, for så skulle varerne bestilles. Måske skulle de hentes i København, eller Romsgaard skulle have tingene lavet hos en af byens håndværkere. Det kunne være særligt fint vævet stof, handsker

af dyreskind, bælte- og skospænder, synåle eller sjældne krydderier.

Det kunne også ske, at købmand Romsgaard hentede varer hjem fra udlandet til sin forretning. Det år, hvor vi besøger ham, fik han varer hjem fra Lübeck i Nordtyskland med et skib. De ting skulle han betale told af, så her blev alting skrevet ned.

Den 3. november leverede skipper Peter Simonsen fra Dragør følgende til Romsgaard: Salt fra Lüneburg, fine pyntebånd, 2000 sten til flintebøsser, billigt papir, dyrt lærred fra Bielefeldt og bomuldsstof med påtrykte mønstre.

Byttehandel

De fleste af købmand Romsgaards kunder havde ikke ret mange rede penge mellem hænderne. Men handles skulle der. Og så blev der byttet. Hvad kunne man bytte sig til for et læs korn, hvad kunne hjemmelavede strømper være værd, hvad kunne man få for hjemmesnittede træsko, fint håndarbejde som kniplinger, broderede duge osv. Det kunne tage timer, så inde i stuen blev der sat flere kander øl på bordet, før man blev enige.

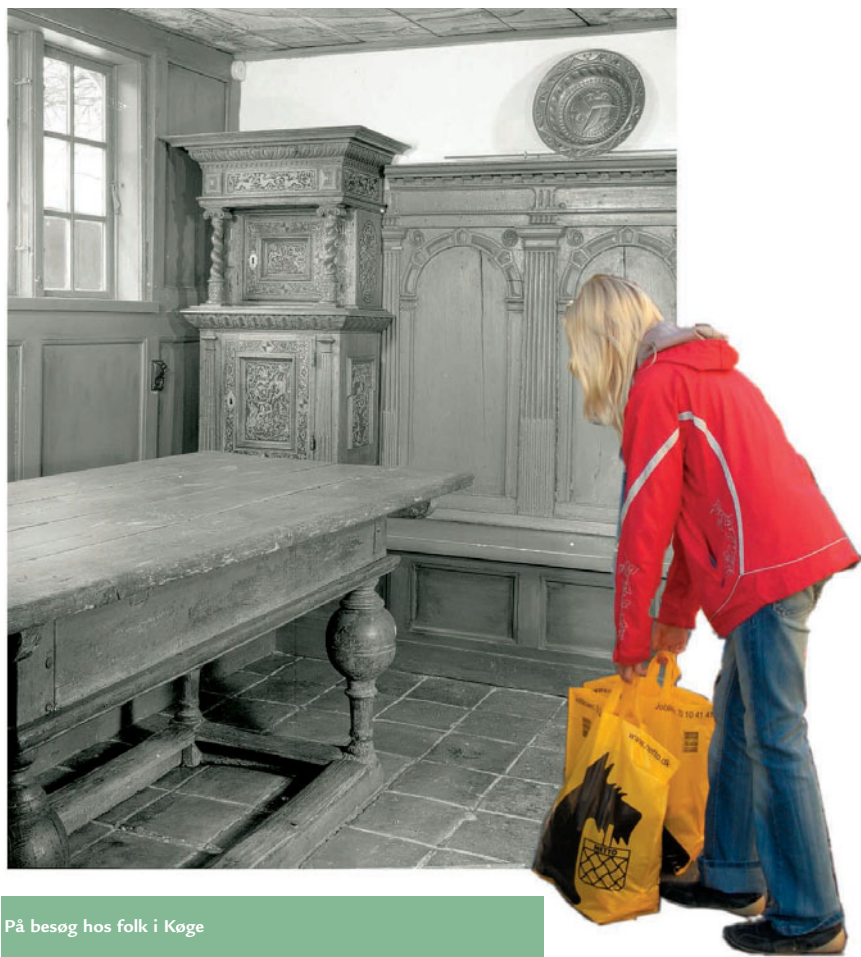
Købmand Romsgaard havde, som mange andre borgere i Køge, også dyr i sin købmandsgård. De blev også brugt, når man skulle handle. For leje af en ko med ret til at bruge mælken kunne bonden måske levere et læs korn. For en del af ulden fra købmandens får kunne bonden levere strømper eller et læs brænde. Måske skulle Romsgaard have lagt nyt tag på eller muret en skorsten op. Det arbejde kunne kunden så udføre mod at få varer i betaling. Mange gange i 1700-tallet klagede købmænd og borgere i Køge over myndighedernes skatter og afgifter. Men myndighederne fik slet ikke fingrene i alt - de, der byttede, skulle nok lade være med at fortælle om det.

Ind i privaten

Når der ikke var kunder, blev stuen ud mod Torvet også brugt af familien. Det var den fine stue med træpaneler på væggene. Væggene var malet, og de kraftige bjælker i loftet var dekoreret med malede blomster og blade. Henne under vinduerne stod der et stort bord med faste bænke. Og langs de andre vægge var der løse stole, skabe og kister. Her gemte konen det fine tøj, duge, sølvtøj og pynteting, som ikke skulle bruges til daglig.

Fra stuen var der en dør ind til et værelse. Det blev brugt til at leje ud til folk, der havde brug for at overnatte nogle dage i Køge. Romsgaard var ikke bare købmand, han drev også et mindre hotel.

Der var også en dør ud til køkken og bryggers. Her rege-rede konen sammen med de tre tjenestepiger.

Her var der altid travlt, for de skulle lave alting selv. I det store ildsted stod eller hang der gryder og pletter, hvor der blev kogt grød eller suppe. I skorstenen over ildstedet hang kød til rygning, så det kunne holde sig. Langs væggene stod der store fade og tønder med saltede sild og kød. Her sad tjenestepigerne og kærnede smør eller lavede ost. Her blev der rensede tarme til pølser. Der blev lavet øl, bagt brød, æbleskiver og kager - kort sagt: Der var altid noget at lave.

Bryggerset var det grove køkken. Her blev den hylende gris stukket med en kniv i halsen. Blodet blev samlet op og lavet til blodpølser. Flæsk og kød skulle skoldes og skrubes før, det blev smurt ind i salt og lagt i tønder.

Det var også vigtigt at have en køkkenhave med frugt og grønt. Herfra fik man æbler, der skulle laves til saft. Alle mulige slags kål stod i rækker, mens de ventede på at blive hakket og kogt. Der var ærter og bønner, som kunne tørres, så de kunne holde hele vinteren.

Og så skulle der i øvrigt laves lys af dyrefedt, vaskes tøj og gøres rent.

Hjemlig hygge

Det gjaldt om at udnytte dagslyset bedst muligt. Det gik fint om sommeren, hvor meget af arbejdet kunne laves udenfor. I den mørkeste vintertid var stuen bag køkken og bryggers husets vigtigste rum. Det eneste lys kom fra tællelys eller små tranlamper, så der var ikke meget at tage sig til.

Her blev fortalt historier og snakket om store og små ting fra byen. En løbsk hest, en tyv, der blev pisket ved kagen, et slagsmål har sikkert været god underholdning, som de kunne få meget ud af.

Kvinderne kartede uld, spandt på rokken eller strikkede. Børnene legede med deres hjemmelavede legetøj. Mændene sad ved langbordet og var kloge på mange ting. Nyheder og rygter er blevet vendt og drejet. Røgen fra kridtpiberne hang tungt i den lave stue, mens varmen fra kakelovnen bredte sig i stuen.

Ved 9-tiden tømte Romsgaard sit ølkrus og rejste sig fra bordet. Nu var det sengetid. De større børn lå på bænken, mens de mindre børn kom op i alkoven sammen med forældrene. Det yderste tøj blev lagt på en stol, og de fik trukket en særk over hovedet. Kun hvis børnene var møgbeskidte, fik de deres hænder og ansigt dypet i et vandfad med iskoldt vand. Hvis man ikke kunne se skidt, var der ikke nogen grund til at gøre for meget ud af det.

Karlene og pigerne sov i andre rum, hvor der ikke var varme. Med fugt eller rimfrost på væggene og tunge, klamme dyner krøb de til sengs med al tøjet på.

I det bælgmørke hus varede det ikke længe, før den eneste lyd kom fra musene, der puslede i sengehalmen, og rotterne der peb og skrabe på loftet.

